

Секція 3
**ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І ПЕРСПЕКТИВИ
СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ**

Ірина Пацалюк
(Україна)

**ВЗАЄМОНАСТУПНІСТЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ
У РАКУРСІ НУШ**

На сьогоднішньому етапі реформування освіти, що базується на впровадженні нових інструментаріїв навчання, принципів дитиноцентризму, професійної свободи вчителя і розвитку емоційного інтелекту, як ніколи актуальним є питання взаємонаступності мистецької освіти, її практичної реалізації.

Головний акцент у наданні освітніх послуг зроблено не лише на знання, а й на навички та компетентності. Це важливо, так як передбачає урахування якостей кожної дитини, набутих нею компетентностей та умінь застосовувати їх у різних галузях життєдіяльності. В той же час, компетентності – це своєрідне відображення прагнень суспільства щодо формування особистості його громадянина. Якщо мова іде про мистецьку освіту, то у Державному стандарті початкової освіти (єдиному затвердженому для НУШ у 2018 р.) до ключових компетентностей належить *культурна компетентність*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості [2].

В умовах сучасних суспільних процесів, внесення культурної компетентності у стандарти є вкрай важливим, так як її формування надає змогу генерувати дитину перш за все духовно – це незаперечний вплив мистецтва. В той же час, керуючись вимогами до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти маємо можливість розвивати компетентності дитини не лише у царині мистецтва. Це вдосконалення можемо простежити, спостерігаючи зміни та стимулюючи їх у складових духовності до яких у науковій літературі відносять процес позитивних кількісних та якісних змін:

- у розумовій сфері людини (**дитини**) – від пізнання предметів та явищ на чуттєвому рівні – до усвідомлення їх сутності та взаємозв'язку;
- у почуттєво-емоційній сфері – від простих емоцій – до здатності співчувати та переживати духовні стани та почуття;
- у моральній сфері – від егоцентризму до гуманізму, альтруїзму;
- у діяльнісно-вольовій сфері – від мимовільних дій – до цілеспрямованої саморегуляції, духовних вчинків;
- у естетичному світосприйнятті – від споглядання естетичних об'єктів – до естетичної потреби та естетичної діяльності [5].

Окрім ключових компетентностей, у Державному стандарті початкової освіти прописано і вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти згідно освітніх галузей. Метою мистецької освітньої галузі є формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини [2]. Це засвідчує спрямованість мистецької освіти як на особистісне зростання, так і на спілкування з прекрасним та поцінування краси. Загалом щодо мистецької освіти на її початковій ланці прописано компетенції та компетентності, які ураховують взаємозв'язок з ключовими компетентностями. На думку О. А. Комаровської «... логічно, що і в компетентнісний потенціал мистецької освіти також закладено вектори досягнення всього кола зазначених компетентностей через художнє пізнання» [4, с. 11].

Наступним, на що слід звернути увагу, є прогнозовані результати успішності шкільної освіти, своєрідні вектори, опанувавши які в комплексі дитина зможе самореалізуватись у майбутньому. На даний час у процесі розробки Державні стандарти для базової середньої освіти, профільної середньої освіти. Не залишається осторонь професійна та вища мистецька освіта. Відповідати сучасним вимогам має й зміст освіти, оскільки саме зміст відіграє особливу роль в реформі. Без нього неможливе компетентнісно орієнтоване навчання.

Розглядаючи питання взаємонаступності мистецької освіти, слід звернути увагу ще на одну важливу проблему, яку підняла Оксана Онопрієнко, завідувач відділу початкової освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України – Державні стандарти недостатньо сформувати, їх потрібно ще й реалізовувати. Науковець зауважила: «Ми забезпечили реалізацію принципу наступності і логічної послідовності. Початкова школа має особливу місію: допомогти дитині оволодіти базовими знаннями та навичками. Державний стандарт задав високу планку. Однак, досягнення очікуваних результатів Державного стандарту та Типових освітніх програм залежить не лише від нового освітнього середовища, засобів навчання, що оновлюються, різноманіття форм і змісту освіти. А насамперед завдяки ефективним методикам навчанням, які допоможуть учням легко засвоїти навчальний зміст і досягти очікуваних результатів» [7]. Ефективні методики навчання – це творче застосування знань та умінь педагогами, які працюють з школярами різних ланок освіти. У цьому ракурсі усе залежить від особистості педагога, його умінь удосконалювати та розвиватись, навчатись новому, зрештою змінювати пріоритети, підходи до освітньої діяльності. До цього спонукає і зміна принципів навчання.

Так, О. А. Комаровська, аналізуючи вимоги до підготовленості вчителя мистецтва впроваджувати такі зміни, вказує на наступне – «... об'єктивні труднощі зростання особистості, зумовлені швидкою зміною реалій, вимагають і від учителя мобільності в конструктивно-практичному реагуванні на різноманітні ситуації в художньо-інформаційному просторі, а далі – оволодіння

ним інноваційними (адекватними часу) педагогічними технологіями, методиками, прийомами, тобто – компетентності у формуванні цілісної особистості учня, що також – як передбачено завданнями реформування освіти – буде компетентним у творенні свого життя» [4, с. 11]. Авторка пропонує і шляхи вирішення цієї актуальної проблеми, вказуючи на вихідні позиції, що зумовлюють готовність учителя до змін:

- усвідомлення сутності компетентності у порівнянні зі «звичним» комплексом знань-умінь-навичок;
- правильне трактування сутності ключових компетентностей у контексті саме мистецької освіти;
- оперативність орієнтування вчителя в мистецьких уподобаннях школярів;
- усвідомлення учителем дуже простої тези: ціль освіти – не знання, яке має засвоїти учень, а сам учень, який опановує знання, що найбільшою мірою стосується педагогіки мистецтва [4, с. 11-13].

Розглядаючи проблему взаємонаступності мистецької освіти та аналізуючи кроки держави у цьому напрямку можемо стверджувати, що такий поступ є. Перш за все «реформування державної політики у галузі мистецької освіти відображено у нещодавно прийнятому законі «Про освіту». Як наслідок – ми отримали унікальну можливість законодавчо закріпити умови функціонування мистецької освіти на різних рівнях її існування: початкова ланка, спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) – заклад спеціалізованої освіти I-III або II-III ступенів мистецького профілю, професійна та вища мистецька освіта, професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування – заклад спеціалізованої освіти, який забезпечує здобуття професійної мистецької освіти» [6, с. 314]. У цьому ж законі передбачена також «можливість створення наскрізних освітніх програм, які охоплюють різні освітні рівні мистецької освіти, що особливо важливо для інтегрованої підготовки майбутніх митців» [1].

Серед позитивних змін, задекларованих та реалізованих державою, відзначимо затверджений Урядом у 2017 році середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, в якому передбачена модернізація змісту та умов надання мистецької освіти. Вона буде спрямована:

у вищій культурно-мистецькій освіті – на підтримку ініціативи закладів вищої культурномистецької освіти з модернізації структури та змісту цієї освіти, підвищення її якості; збереження системи закладів вищої культурномистецької освіти у сфері управління Міністерства культури; відстоювання збереження творчого конкурсу як основи відбору найбільш талановитої молоді для навчання в закладах вищої мистецької освіти; розроблення порядку підготовки кадрів освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та стандартів такої підготовки. Запровадження підготовки доктора мистецтва з 2019 року; сприяння модернізації матеріально-технічної бази закладів вищої культурно-мистецької освіти; розроблення професійно-орієнтованих стандартів вищої освіти короткого циклу (молодший бакалавр) для запровадження такої підготовки в культурно-мистецьких коледжах;

у фаховій передвищій культурно-мистецькій освіті – на розроблення інструментів підсилення ролі культурно-мистецьких коледжів комунальної власності як центрів підготовки фахівців для забезпечення регіональних кадрових потреб у галузі культури і мистецтва; участь у розробленні проекту Закону України «Про фахову передвищу освіту»; розроблення стандартів фахової передвищої культурно-мистецької освіти; збереження права мистецьких коледжів і училищ здійснювати підготовку фахівців з кваліфікацією викладача мистецької школи за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста; розвиток Київського державного хореографічного училища як балетної школи національного рівня;

у профільній та початковій мистецькій освіті – на модернізацію матеріально-технічної бази державних спеціалізованих мистецьких шкіл-інтернатів; продовження фінансової підтримки учнів державних спеціалізованих мистецьких шкіл-інтернатів; забезпечення розроблення стандартів мистецької освіти для державних спеціалізованих мистецьких шкіл-інтернатів та їх гармонізацію зі стандартами повної загальної середньої освіти; запровадження системи моніторингу спеціалізованої початкової та профільної мистецької освіти з метою підвищення її якості; затвердження Концепції сучасної мистецької школи як стратегічного бачення її розвитку, яка включатиме, зокрема: декомунізацію ідеології та модернізацію змісту початкової мистецької освіти; розроблення та запровадження програм інклюзивної мистецької освіти початкового рівня; нові підходи до оцінювання якості роботи педагогічних працівників мистецьких шкіл та організації їх професійного розвитку;

у сфері науково-методичного забезпечення культурно-мистецької освіти – на реформування Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України, перетворення його на середовище новітніх педагогічних ідей та методик; створення на базі реформованого центру електронного репозитарію навчальних матеріалів, хрестоматій, посібників тощо для мистецьких шкіл; створення національної електронної бази даних викладачів-методистів початкової та профільної мистецької освіти.

у частині відновлення зв'язків культурно-мистецької освіти з професійною сферою – на підтримку ініціатив щодо модернізації системи підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників сфери культури, диверсифікація бюджетної підтримки закладів культурно-мистецької освіти, які надають послуги з підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників; оновлення переліку та змісту професійних кваліфікацій та модернізація кваліфікаційних характеристик професій у сфері культури і мистецтва, приведення їх у відповідність до сучасних вимог та рівнів освіти [1].

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що на сьогодні маємо унікальний шанс не лише зберегти мистецьку освіту, але й активно впроваджувати її на різних рівнях надання освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичні матеріали: Міжнародна наукова конференція «Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики та перспективи» 23-24 листопада. Київ, Україна file: C:/Users/1/Downloads.pdf.
2. Державний стандарт початкової освіти / Міністерство освіти і науки України: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.
3. Закон України «Про освіту» Прийняття від 05.09.2017 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Комаровська О. А. Мистецька освіта: передчуття змін і готовність учителя до них // Мистецтво та освіта. № 3(85), 2017. С. 11-14.
5. Маценко Ж. М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. Київ: Вид. «Освіта України», 2010 р. 100 с.
6. Пацалюк І. Формування ключових компетентностей на уроках образотворчого мистецтва в учнів початкових класів // Матеріали XXXVIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (14 грудня 2017 року): збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди, 2017. С. 314–325.
7. Секція НУШ: компетентності для життя в 21 столітті: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/konferenciyi/serpneva-konferenciya-2018/sekciya-nush-kompetentnosti-dlya-zhittya-v-21-stolitti>.

Резюме. Взаємозв'язок художньої освіти передбачає грамотний підхід до надання освітніх послуг, прогнозування результатів навчання, використання ефективних методів навчання, дотримання принципу безперервності та логічної послідовності. Наведені компоненти навчання є унікальними показниками відповідності стандартам усіх частин повної середньої освіти. Державний стандарт початкової освіти є основою для формування стандартів повної середньої освіти. Проблеми взаємозв'язку художньої освіти вирішуються на державному рівні.

Ключові слова: грамотний підхід, художнє виховання, взаємозв'язок.

Summary. The interrelation of artistic education involves a competent approach in providing educational services, predicting learning outcomes, using effective teaching methods, following the principle of continuity and logical consistency. The mentioned components of teaching are unique indicators of compliance with the standards of all parts of complete secondary education. The State Standard for Elementary Education is the basis for the formation of standards for complete secondary education. Problems of the interrelation of artistic education are solved at the state level.

Key words: competent approach, artistic education, interrelation.